

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים

יצא לאור בתאריך:
טז' מנחם אב תשע"ג

פרשה:
פרשת עקב

כותרת:
מה הקשר בין חסידים מרוסיה ליוצאי תימן?

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד

פרשת עקב

מה הקשר בין חסידים מרוסיה ליוצאי תימן?

בשנות החמישים הגיעו לישראל כחמישים אלף עולים מתימן במבצע שנקרא "מרבד הקסמים". העולים התימנים היו יהודים שומרי תורה ומצוות, כשהם הגיעו ארצה הממשלה שיכנה אותם במעברות עולים בערים שונות בארץ ישראל.

באותה תקופה פעלו בתי ספר דתיים רק בירושלים, בבני-ברק, בכפר חב"ד וקצת בפתח-תקוה. ברוב המקומות שבהם שוכנו העולים הטריים לא היה שום מוסד דתי שיקלוט את הילדים של עולי תימן. הרבי הורה אז לחסידי חב"ד בארץ ישראל למלאות את החסר הזה ולהקים בתי ספר דתיים למענם.

בכפר סבא שכנה קהילה תימנית גדולה, וחסידי חב"ד עברו מבית לבית והחתימו את ההורים על טפסים שהם רוצים לרשום את ילדיהם למוסד חינוך דתי. הם הצליחו לרשום תשעים ילדים שהוריהם מעוניינים עבורם בחינוך דתי. עם הטפסים הללו הם פנו לראש המועצה ובקשו שהעיריה תממן את המוסד, כמו כל בית ספר שפועל בעיר.

בתחילה ראש המועצה הודיע להם שאין לו תקציב עבור מוסד כזה, אך חסידי חב"ד הציעו שבינתיים עד שיימצא התקציב הם ישתדלו להשיג בעצמם את התקציב, ושהעירייה רק תבנה צריף עבור בית הספר. ראש המועצה השיב שאין שטחים פנויים בכל כפר סבא כדי לשכן את בית הספר החדש. השטחים הפנויים שנותרו – כך אמר להם – כבר מיועדים לבניה ותפוסים זה מכבר.

לקראת סוף הפגישה, ראש המועצה איבד את סבלנותו והחל לצעוק: "מה הקשר בין חסידי חב"ד לעולי תימן; אם אנשי חב"ד היו מתגוררים בכפר סבא והיו מבקשים לפתוח בית ספר משלהם – הייתי מכבד את בקשתם. אבל מהי השייכות שלהם לעולי תימן?!"

ובאמת מה הקשר בין אשכנזים עולי רוסיה ודוברי אידיש לבין עולי תימן דוברי ערבית ולשון הקודש?

החסידים השיבו לראש המועצה שהם דווקא מרגישים קרובים מאד לתימנים, משום שהתימנים בהיותם בתימן – ממש כמו החסידים ברוסיה – שמרו על המסורת במסירות נפש. אולם מאותה פגישה סוערת לא יצא דבר.

חסידי חב"ד כתבו אל הרבי על הפגישה עם ראש המועצה וכתבו שהוא בעצמו 'השטן' שלא מאפשר בשום אופן לפתוח בית ספר דתי בעיר. הרבי השיב להם שהוא סבור שראש המועצה הוא יהודי טוב שצריך רק לעורר אותו ולקרר אותו ואז הוא יהפוך לעוזר ולמסייע. כעבור זמן מה, ביקש אחד החסידים העסקנים להפגש שוב עם ראש המועצה על מנת לדבר על לבו, אבל הוא לא הצליח להתקבל לפגישה בחדרו. ישנה אימרה שאם אינך יכול להכנס דרך הדלת – נכנסים דרך החלון. וזה בדיוק מה שהוא עשה הלכה למעשה; אותו חסיד נכנס למשרדו של ראש המועצה דרך החלון, וכך ראש המועצה היה מוכרח לדבר איתו. אבל כל שכנועיו של החסיד עלו בתוהו.

החסידים פנו אפוא לבנקאי שניהל את עניני הכספים של המועצה, והוא אמר שהוא יפגש עם ראש המועצה וינסה לדבר על לבו. הוא חזר מהפגישה וסיפר שראש המועצה הטיח בפניו ואמר: "כשיגדלו לי שערות על כף היד יקום בית ספר דתי בעיר".

חסידי חב"ד בעקשנותם פתחו את בית הספר בבית הכנסת התימני של המקום. לאחר שבועות ספורים קיבל הגבאי הוראה מהמועצה לסלק את בית הספר מהמקום. הם עברו לצריף כלשהו שעמד מיותר בעיר, ולמחרת הגיע טרקטור של המועצה והרס את הצריף.

בינתיים הורה הרבי לשלוח אל ראש המועצה משלוח מנות בשמו לכבוד חג הפורים. וזו אכן היתה התחלה של שינוי כלשהו ביחסו אל החסידים. בהמשך הורה הרבי לשלוח אליו מצות לכבוד חג הפסח וגם זה ריכך אותו ואת יחסו לכל העניין. לקראת השנה החדשה הרבי שלח אל ראש המועצה מכתב ברכה והוא מאד התרגש מהעובדה שהרבי זוכר אותו.

בסופו של דבר, ראש המועצה – שבתחילה כונה בפי החסידים בשם "השטן" – הפך לידיד ולמסייע בכל מאודו לבית הספר החדש שהקימו החסידים (הסיפור מתוך הספר על ר' מאיר בליזינסקי עמ' 72 ואילך).

אבל שאלתו של ראש המועצה היא שאלה טובה: מה לאנשי חב"ד וליוצאי תימן? מה זה ענינם של החסידים אם יהיה בית ספר לתימנים או לא? החסידים צריכים לדאוג לילדים שלהם וחסל!

מסופר על כהן גדול שכיהן בסוף ימי בית המקדש השני, לפני אלפיים שנה לערך, שקראו לו יהושע בן גמלא. הגמרא במסכת בבא בתרא (כא, א) אומרת שאותו כהן הוא "זכור לטוב". וכל כך למה? משום שבתקופתו לא היה מקובל שיהיו בתי ספר לילדים קטנים, אלא היו רק ישיבות לבחורים בגיל 15-16, ואילו ילדים קטנים קיבלו את חינוכם בבית כשאבותיהם קיימו הלכה למעשה את המצוה הכתובה בפרשה ראשונה של שמע "ושננתם לבניך". כל הורה לימד את בנו, ומי שלא גדל עם אבא בבית – גדל ללא חינוך יהודי כלל.

בא יהושע בן גמלא והתקין שבכל עיר ועיר יקימו בתי ספר לילדים קטנים ושם הם ילמדו תורה ולכן הוא "זכור לטוב" (ראה 'שיחות קודש' תשל"ג עמ' 252).

השבוע אנחנו קוראים את הפרשה השניה של שמע. במבט ראשון נראה שהמצוות שמופיעות בפרשה השניה כבר מוזכרות בפרשה הראשונה. הרי כבר בפרשה הראשונה נאמר אודות החיוב ללמד את הילדים תורה ושצריך להניח תפילין, "וקשרתם לאות על ידך", "וכתבתם על מזוזות". ואם-כן מדוע פרשה שניה חוזרת על אותן מצוות בשנית?

אחד השינויים העיקריים בין שתי הפרשיות הוא, שפרשה ראשונה נאמרה בלשון יחיד ואילו פרשה שניה נאמרה בלשון רבים. בפרשה הראשונה הקב"ה מצווה כל יהודי בצורה אישית, ואילו בפרשה השניה הציווי הוא לקהילה בכללותה. בפרשה ראשונה הלשון הוא "בכל לבבך ובכל נפשך" ואילו בפרשה השניה "בכל לבבכם ובכל נפשכם". בפרשה הראשונה נכתב "אשר אנכי מצוך היום", ואילו בפרשה השניה "אשר אנכי מצוה אתכם היום" וגו'.

וכאן אנחנו מגיעים לנושא שלנו. בפרשה הראשונה נאמר "ושננתם לבניך" בלשון יחיד. דהיינו, שכל אבא מחוייב לדאוג לחינוך ילדיו. אך בפרשה השניה נאמר "ולמדתם אותם את בניכם", כלומר, שהחובה מוטלת על כולנו ללמד את "בניכם" לשון רבים – את כולם. החובה היא על הקהילה בכללותה לדאוג שכל ילד יהודי יקבל חינוך יהודי.

ולכן ההלכה קובעת "תקנת חכמים להושיב מלמדי תינוקות בכל עיר ועיר... ולהטיל שכר מלמדי כל התינוקות שבעיר... על כל הקהל שבעיר... אפילו מי שאין לו בנים" (שוע"ר הלכות תלמוד תורה א, ג).

ואכן זוהי אחריותם של עולים מרוסיה שמדברים רק אידיש לדאוג שילדים תימנים יקבלו חינוך יהודי. וכן זוהי חובתו של חסיד בניו יורק להגר לסין הרחוקה כדי לדאוג שם לחינוך היהודי של יהודי המקום.

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד